

KS. MIROSLAW WRÓBEL

PROBLEM POCHODZENIA I PRZYSPOSOBIENIA DZIECKA W PRAWIE KANONICZNYM

1. WPROWADZENIE

Pochodzenie i przysposobienie dziecka w prawie kanonicznym to zagadnienie, które przez kanonistów podejmowane jest dość rzadko. Powodem takiego stanu rzeczy jest fakt, że zarówno przy pochodzeniu dziecka, jak i przysposobieniu go mamy do czynienia z tzw. kanonizacją prawa świeckiego, czyli przejściem norm prawa cywilnego danego kraju i wprowadzenie tych norm jako obowiązujących na forum prawa kościelnego¹.

Pomimo to jednak ustawodawstwo kościelne wprowadza pewne własne regulacje w omawianych kwestiach, które nieco różnią się od przepisów prawnych świeckich, co pozwala na przeprowadzenie analizy oraz wskazanie zagadnień problemowych występujących w tej dziedzinie, na gruncie prawa kościelnego.

Ks. dr MIROSLAW WRÓBEL – adiunkt Katedry Kościelnego Prawa Procesowego WPPKiA KUL; adres do korespondencji: ul. Radziszewskiego 7/171, 20-039 Lublin.

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Paulii PP. II promulgatus*, Romae 1983, (dalej cyt. CIC) c. 22 – „Leges civiles ad quas ius Ecclesiae remittit, in iure canonico iisdem cum effectibus servantur, quatenus iuri divino non sint contrariae et nisi aliud iure canonico caveatur”.

2. CHARAKTERYSTYKA AKTUALNYCH KOŚCIELNYCH NORM PRAWNYCH²

Kanoniczny porządek prawny Kościoła łacińskiego o pochodzeniu i przysposobieniu dziecka traktuje w siedmiu kanonach, przepisach prawa, które dotyczą:

- miejsca pochodzenia dziecka³
- prawości bądź nieprawości pochodzenia dziecka⁴
- powstania stosunku przysposobienia⁵
- skutków powstania stosunku przysposobienia⁶

Przepisy kościelne zatem ustalając miejsce pochodzenia dziecka kierują się zasadą, że miejscem pochodzenia dziecka jest to, w którym rodzice w chwili urodzenia dziecka posiadali stałe zamieszkanie. W sytuacji braku zamieszkania stałego prawo kościelne odwołuje się do zamieszkania czasowego. Dziecko tułaczy – osób, które nie mają ani zamieszkania stałego, ani czasowego – ma miejsce swego pochodzenia to, w którym się urodziło. W sytuacji, kiedy ma się do czynienia z dzieckiem porzuconym, jako miejsce pochodzenia uznaje się miejsce jego znalezienia.

Za dzieci prawnego pochodzenia uważa się te dzieci, które urodziły się z małżeństwa ważnego lub mniemanego. Różnica pomiędzy małżeństwem ważnym a mniemanym polega na tym, że małżeństwo mniemane w rozumieniu prawa to takie, które uchodzi za ważne, chociaż obiektywnie jest nieważne, np. z powodu występowania przeszkody małżeńskiej w chwili zawie-

² Przy analizie norm kościelnych uwzględniono jedynie przepisy prawne dotyczące Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego.

³ CIC, c. 101 - § 1. „Locus originis filii, etiam neophyti, est ille in quo cum filius natus est, domicilium, aut, eo deficiente, quasi-domicilium habuerunt parentes vel, si parentes non habuerint idem domicilium vel quasi-domicilium, mater.

§ 2. Si agatur de filio vagorum, locus originis est ipsemet nativitatis locus; si de exposito, est locus in quo inventus est”.

⁴ CIC, c. 1137 – „Legitimi sunt filii concepti aut nati ex matrimonio valido vel putativo”. CIC, c. 1138 - § 1. „Pater is est, quem iustae nuptiae demonstrant, nisi evidentibus argumentis contrarium probetur.

§ 2. Legitimi praesumuntur filii, qui nati sunt saltem post dies 180 a die celebrati matrimonii, vel infra dies 300 a die dissolutae vitae coniugalis”.

⁵ CIC, c. 110 – „Filii, qui ad normam legis civilis adoptati sint, habentur ut filii eius vel eorum qui eos adoptaverint”.

⁶ CIC, c. 1094 – „Matrimonium inter se valide contrahere nequeunt qui cognatione legali ex adoptione orta, in linea recta aut in secundo gradu lineae collateralis, coniuncti sunt”.

rania małżeństwa, braku formy kanonicznej czy wady wyrażanej zgody małżeńskiej⁷.

Przysposobienie – adopcja⁸ powstaje na mocy prawa kościelnego w tej samej chwili, w której powstaje w porządku prawnym cywilnym danego kraju. Przepis mówi, że dzieci adoptowane zgodnie z przepisami prawa cywilnego uważane są za dzieci tego lub tych, którzy je adoptowali⁹. I tak stosunek przysposobienia powstaje na mocy prawa kościelnego w tej samej chwili, w której powstaje w porządku prawnym cywilnym danego kraju.

Z kolei skutkiem powstania stosunku przysposobienia jest powstanie przeszkody do zawarcia małżeństwa. Zakres tej przeszkody jest szerszy w porównaniu do kodeksu rodzinnego i opiekuńczego – a mianowicie kodeks prawa kanonicznego stwierdza, że nie mogą ważnie zawrzeć małżeństwa ze sobą ci, którzy są związani pokrewieństwem prawnym powstałym z adopcji w linii prostej oraz w drugim stopniu linii bocznej. Kodeks rodzinny i opiekuńczy rozstrzyga jedynie w zakresie dotyczącym linii prostej i w stopniu pierwszym (przysposabiający i przysposabiany).

Można odnieść wrażenie, że prawo kościelne dość „skąpo” w porównaniu do prawa świeckiego traktuje omawianą kwestię – i będzie to zupełnie słuszne stwierdzenie – ale czyni to dlatego, że w tej kwestii niemal całkowicie odwołuje się do porządku prawnego świeckiego.

Kościelny porządek prawny wielokrotnie odwołuje się do porządku prawnego świeckiego, co znalazło swój wyraz we wspomnianym już 22 kanonie kodeksu prawa kanonicznego, który stwierdza, że ustawy państwowe, do których odsyła prawo kościelne, należy zachować w prawie kanonicznym, jeśli nie są przeciwne prawu Bożemu i o ile prawo kanoniczne czego innego nie zastrzega. Mówi się wtedy o wspomnianej już kanonizacji prawa świeckiego.

⁷ W kościelnym porządku prawnym przyjęto zasadę ważności lub nieważności zawartego małżeństwa. Do ważności małżeństwa potrzeba, aby osoby były wolne od przeszkód kanonicznych – których jest dwanaście – aby dokonywały czynności prawnej zawarcia małżeństwa w ściśle określonej przez prawo formie kanonicznej, tj. wobec osoby uprawnionej i dwóch świadków oraz, aby wyraziły zgodę na małżeństwo, która nie może być tzw. zgodą wadliwą. Ze zgodą wadliwą ma się do czynienia wtedy, gdy osoba zawiera małżeństwo np. pod przymusem, pod wpływem błędu, bojaźni czy w stanie choroby psychicznej. Szerzej na ten temat, zob. T. P a w l u k, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. III, Olsztyn 1996.

⁸ W kodeksie prawa kanonicznego nie występuje termin przysposobienie, a z kolei w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym nie występuje termin adopcja. Jednakże oba te terminy obecnie znaczą dokładnie to samo; określają tę samą instytucję w obu systemach prawa.

⁹ CIC, c. 110 – „Fili, qui ad normam legis civilis adoptati sint, habentur ut filii eius vel eorum qui eos adoptaverint”.

Oprócz omawianej kwestii należy tutaj przykładowo wskazać normy dotyczące przedawnienia¹⁰, czy zawierania umów¹¹.

Pomimo że władza świecka nie ma żadnych uprawnień ustawodawczych na gruncie prawa kościelnego, co wynika z autonomii Kościoła, to jednak Kościół korzysta niekiedy z prawa świeckiego traktując je jako *fons exemplaris* bądź *fons materialis* ustawodawstwa własnego¹².

3. PROBLEM POCHODZENIA DZIECKA

W kwestii pochodzenia dziecka Kościół wprost nie kanonizuje ustaw prawa państwowego, wprowadza bowiem własne normy; niemniej jednak w praktyce niemal całkowicie uznaje rozstrzygnięcia prawa świeckiego, co znajduje swój wyraz chociażby przy ustalaniu statusu kanonicznego osoby w Kościele. I tak na przykład podstawą sporządzenia aktu chrztu dziecka jest dokument z Urzędu Stanu Cywilnego potwierdzający taki fakt. Przepis prawny kodeksu prawa kanonicznego stwierdza, że ojcem dziecka jest ten, na którego wskazuje prawny związek małżeński, chyba że przy pomocy niezbitych argumentów udowodni się coś innego¹³. W praktyce wygląda to w ten sposób, że owymi „niezbitymi argumentami” są rozstrzygnięcia sądów świeckich, co nie znaczy, że sądy kościelne nie mogą własną powagą tych spraw rozstrzygać. Jednakże wtedy – co jest oczywiste – skutki pozostaną tylko na forum kościelnym.

¹⁰ CIC, c. 197 – „Praescriptionem, tamquam modum iuris subiectivi acquirendi vel amittendi necnon ab obligationibus sese liberandi, Ecclesia recipit prout est in legislatione civili respectivae nationis salvis exceptionibus quae in canonibus huius Codicis statuuntur”.

¹¹ CIC, c. 1286 – „Administratores bonorum:

1° in operarum locatione leges etiam civiles, quae ad laborem et vitam socialem attinent, adamussim servent, iuxta principia ab Ecclesia tradita;

2° iis, qui operam ex conducto praestant, iustam et honestam mercedem tribuant, ita ut iidem suis et suorum necessitatibus convenienter providere valeant”.

CIC, c. 1290 – „Quae ius civile in territorio statuit de contractibus tam in genere, quam in specie et de solutionibus, eadem iure canonico quoad res potestati regiminis Ecclesiae subiectas iisdem cum effectibus serventur, nisi iuri divino contraria sint aut aliud iure canonico caveatur, et firmo iure canonico caveatur, et firmo praescripto can. 1547”.

¹² P a w l u k, *Prawo kanoniczne*, t. I, s. 240.

¹³ CIC, c. 1138 – § 1. „Pater is est, quem iustae nuptiae demonstrant, nisi evidentibus argumentis contrarium probetur”.

W tym miejscu pojawia się wreszcie pewien problem ujęty w temacie publikacji. Otóż może pojawić się sytuacja, w której osoba na forum cywilnym będzie miała inny status prawny, aniżeli na forum kościelnym. Mało tego, ktoś, kto jest uznawany za ojca dziecka, a wskazuje na ten fakt domniemanie, gdyż jest mężem matki dziecka, w rzeczywistości nie jest naturalnym ojcem tego dziecka, ale z różnych powodów nie chce zaprzeczać ojcostwa na forum cywilnym. Zwraca się więc do sądu kościelnego – on sam bądź rzeczywisty ojciec dziecka – z żądaniem ustalenia ojcostwa. Powstaje pytanie i problem, czy zawsze w każdej sytuacji sądy kościelne mogą bądź mają obowiązek zobowiązania zainteresowanego do uregulowania tej kwestii na forum cywilnym?

Jak już wspomniano, praktyka pokazuje, że porządek kościelny odwołuje się tutaj do porządku cywilnego, co nie znaczy, że w sądach kościelnych nie mogłoby się toczyć jakieś postępowanie dotyczące pochodzenia dziecka.

4. PROBLEM PRZYSPOSOBIENIA DZIECKA

Nieco inaczej wygląda kwestia przysposobienia dziecka w prawie kościelnym. Prawo tutaj kanonizuje ustawę państwową stanowiąc, że adopcja na gruncie prawa kościelnego powstaje w chwili, kiedy powstaje przysposobienie na forum cywilnym.

Jak już wspomniano, inny jest zakres tej przeszkody w obu porządkach prawnych. Skutkiem stosunku przysposobienia jest fakt, że osoby w drugim stopniu linii bocznej nie będą mogły zawrzeć małżeństwa kościelnego. Od tej przeszkody prawo kościelne daje możliwość dyspensy, której może udzielić biskup diecezjalny.

Problem jednak tkwi w nieco innych płaszczyznach omawianej kwestii. Otóż w myśl przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, stosunek przysposobienia może zostać rozwiązany. Przepisy wspomnianego kodeksu przewidują bowiem trzy rodzaje przysposobienia: przysposobienie pełne całkowite, przysposobienie pełne oraz przysposobienie niepełne¹⁴. Kodeks rodzinny

¹⁴ Jest to tylko jeden z podziałów przysposobienia, który funkcjonuje w polskim systemie prawnym; wymienia się także przysposobienie krajowe i zagraniczne, przysposobienie indywidualne i wspólne oraz przysposobienie imienne i blankietowe. Dla potrzeb omawianego zagadnienia przytoczono jedynie pierwszy podział. Szerzej na ten temat: J. I g n a t o w i c z, *Prawo rodzinne*, Warszawa 2002, s. 285-306.

i opiekuńczy stanowi, że z ważnych powodów sąd może rozwiązać stosunek przysposobienia¹⁵. Dotyczy to przysposobienia pełnego i niepełnego, nie dotyczy jedynie przysposobienia pełnego całkowitego¹⁶. Każdy z wymienionych rodzajów przysposobienia ma odmienne skutki prawne. Jeśli wziąć pod uwagę częstotliwość występowania, na pierwszym miejscu jest przysposobienie całkowite, dalej przysposobienie pełne, a sporadycznie występuje przysposobienie niepełne¹⁷.

Przysposobienie pełne charakteryzuje się tym, że między przysposabiającymi a przysposobionym powstaje taki stosunek prawny, jak między rodzicami a dziećmi¹⁸. Przysposobiony nabywa nowy stan cywilny, co nie znaczy, że traci dotychczasowy. Dopuszczalne jest zatem dochodzenie jego naturalnego stanu cywilnego¹⁹. Przysposobiony przez nabycie nowego stanu cywilnego otrzymuje nazwisko przysposabiającego, a jeżeli został przysposobiony przez małżonków wspólnie lub jeżeli jeden z małżonków przysposabia dziecko drugiego małżonka, nazwisko jest takie, jak zadeklarowano w oświadczeniu, które składają nupturienti przed zawarciem małżeństwa wobec kierownika Urzędu Stanu Cywilnego²⁰.

Skutki prawne przysposobienia pełnego, dotyczące innych krewnych osoby przysposabiającego, są unormowane w artykule 121 § 2, który stwierdza, że przysposobiony nabywa prawa i obowiązki wynikające z pokrewieństwa w stosunku do krewnych przysposabiającego. Zatem stają się oni rodzeństwem, dziadkami, wujami, stryjami itp. Ustają jednocześnie prawa i obowiązki przysposobionego wynikające z pokrewieństwa względem jego krewnych, jak również prawa i obowiązki krewnych względem niego²¹.

¹⁵ Art. 125 §1 k.r.o.: „Z ważnych powodów zarówno przysposobiony, jak i przysposabiający mogą żądać rozwiązania stosunku przysposobienia przez sąd. Rozwiązanie stosunku przysposobienia nie jest dopuszczalne, jeżeli wskutek niego miałoby ucierpieć dobro małoletniego dziecka. Orzekając rozwiązanie stosunku przysposobienia, sąd może, stosownie do okoliczności, utrzymać w mocy wynikające z niego obowiązki alimentacyjne”.

¹⁶ Art. 125(1) §1 k.r.o.: „Nie jest dopuszczalne rozwiązanie przysposobienia, na które rodzice przysposobionego wyrazili przed sądem opiekuńczym zgodę bez wskazania osoby przysposabiającego”.

¹⁷ I g n a t o w i c z, *Prawo*, s. 297.

¹⁸ Art. 121 §1 k.r.o.: „Przez przysposobienie powstaje między przysposabiającym a przysposobionym taki stosunek, jak między rodzicami a dziećmi”.

¹⁹ I g n a t o w i c z, *Prawo*, s. 297.

²⁰ Szerzej na ten temat: I g n a t o w i c z, *Prawo*, s. 298.

²¹ Tamże.

Przysposobienie niepełne natomiast stwarza prawny stosunek pokrewieństwa między przysposabiającym a przysposobionym, natomiast nie rozciąga się na dalszą rodzinę przysposabiającego ani nie niweczy powiązań rodzinnych przysposobionego z jego rodziną naturalną²².

Wymienione dwa rodzaje przysposobienia są rozwiązywalne; jedynie przysposobienie pełne całkowite jest nierozwiązywalne. Występuje ono wówczas, gdy rodzice wyrazili przed sądem opiekuńczym zgodę na przysposobienie dziecka, tzw. *in blanco*, czyli bez wskazania osoby przysposabiającej. Między innymi charakteryzuje je konieczność sporządzenia nowego aktu urodzenia przysposobionego, w którym jako rodziców wpisuje się przysposabiających. Dotychczasowego aktu urodzenia nie skreśla się, lecz nie podlega on ujawnieniu i nie wydaje się z niego odpisów. Sąd jednak może w konkretnej sprawie uznać za konieczne ujawnienie pierwotnego aktu urodzenia, przysposobiony może też po uzyskaniu pełnoletności żądać udostępnienia księgi stanu cywilnego²³.

Zatem sąd w przypadku przysposobienia pełnego lub niepełnego może na żądanie przysposobionego, przysposabiającego, bądź prokuratora rozwiązać stosunek przysposobienia²⁴.

Prawo kościelne nie czyni rozróżnienia na przysposobienie niepełne, pełne czy pełne całkowite i dlatego rodzi się pytanie, czy stosunek przysposobienia, który z chwilą aktu prawnego władzy świeckiej powstał na forum kościelnym, ustaje na tym forum poprzez decyzję sądu świeckiego o rozwiązaniu przysposobienia.

Powstaje wątpliwość, czy zatem – gdy na forum cywilnym zostanie rozwiązany stosunek przysposobienia – na forum kościelnym wciąż stosunek przysposobienia istnieje? Wiąże się to bezpośrednio z istnieniem bądź nieistnieniem przeszkody pokrewieństwa prawnego przy zawarciu małżeństwa.

W tym względzie opinie kanonistów są podzielone. Jedni twierdzą, że przeszkodą do zawarcia małżeństwa jest tylko stosunek przysposobienia istniejący w chwili zawierania małżeństwa kościelnego²⁵. Prawo bowiem

²² Art. 124 §1 k.r.o.: „Na żądanie przysposabiającego i za zgodą osób, których zgoda jest do przysposobienia potrzebna, sąd opiekuńczy orzeka, że skutki przysposobienia polegać będą wyłącznie na powstaniu stosunku między przysposabiającym a przysposobionym. Jednakże i w tym wypadku skutki przysposobienia rozciągają się na zstępnych przysposobionego”.

²³ J. W i n i a r z, J. G a j d a, *Prawo rodzinne*, Warszawa 1996, s. 230.

²⁴ Art. 125 k.r.o. oraz art. 127 k.r.o.: „Powództwo o rozwiązanie przysposobienia może wytoczyć także prokurator”.

²⁵ P a w l u k, *Prawo kanoniczne*, t. III, s. 152; zob. także: L. A d a m o w i c z,

w kanonie 1094 kodeksu prawa kanonicznego stanowi, że nie mogą ważne zawrzeć małżeństwa ze sobą ci, którzy są związani pokrewieństwem prawnym powstałym z adopcji, w linii prostej lub w drugim stopniu linii bocznej.

Inni natomiast stoją na stanowisku, że nie wystarczy rozwiązanie przysposobienia na forum cywilnym, ale w takich sytuacjach potrzebna jest dyspensa kompetentnej władzy kościelnej²⁶. Władza bowiem państwowa uwalnia od swego prawa a nie od kanonicznego. W prawie kanonicznym – wedle tej opinii – tylko powstanie adopcji jest uzależnione od prawa cywilnego, nic natomiast nie ma na temat ustania tej przeszkody²⁷.

Problemu tego nie było za czasów obowiązywania kodeksu prawa kanonicznego z 1917 roku. Kodeks stanowił, że w tych krajach, gdzie pokrewieństwo prawne powstałe z adopcji, na mocy prawa cywilnego sprawia, że małżeństwo nie jest dozwolone, również na mocy prawa kanonicznego małżeństwo jest niedozwolone²⁸. Druga norma prawa dotycząca adopcji zawarta w kodeksie prawa kanonicznego stwierdza, że ci, którzy na mocy prawa cywilnego niezdolni są do zawarcia między sobą małżeństwa na skutek pokrewieństwa prawnego powstałego z adopcji, nie mogą między sobą zawrzeć ważnego małżeństwa na mocy prawa kanonicznego²⁹.

Zatem o przeszkodzie pokrewieństwa prawnego do zawarcia małżeństwa na forum kanonicznym decydowało jedynie prawo cywilne. Jeśli prawo cywilne zezwalało na zawarcie małżeństwa po rozwiązaniu stosunku przysposobienia, nie było przeszkody także i na forum kościelnym.

Obecnie norma prawa stanowi tylko o tym, kiedy powstaje przeszkoda przysposobienia i jaki jest zakres. Zapis kodeksowy, w którym czyta się, że przeszkodą są związane osoby, które w chwili zawarcia małżeństwa pozostają w stosunku przysposobienia, jeszcze niczego nie wyjaśnia. Nie wymienia się bowiem w przepisie sposobu ustania stosunku przysposobienia, ale kanon mówi w ogóle o pozostawaniu w tym stosunku.

Wprowadzenie do prawa o sakramentach świętych, Lublin 1999, s. 255.

²⁶ M. Ż u r o w s k i, *Kanoniczne prawo małżeńskie Kościoła katolickiego. Stan prawny po promulgowaniu Kodeksu Prawa Kanonicznego Kościoła katolickiego w 1983 r.*, Katowice 1987, s. 218.

²⁷ Tamże.

²⁸ CIC, c. 1059 – „In iis regionibus ubi lege civili legalis cognatio, ex adoptione orta, nuptias reddit illicitas, iure quoque canonico matrimonium illicitum est”.

²⁹ CIC, c. 1080 – „Qui lege civili inhabiles ad nuptias inter se ineundas habentur ob cognationem legalem ex adoptione ortam, nequeunt vi iuris canonici matrimonium inter se valide contrahere”.

Można zatem przyjąć, że taki stosunek przysposobienia – nawet jeśli ustaje na forum cywilnym – wciąż pozostaje na forum kościelnym.

Wielokrotnie przy omawianiu przeszkody pokrewieństwa prawnego pojawiają się pytania o konieczność dyspensowania bądź jego brak w sytuacji, gdy adopcja ustała na forum cywilnym. Sięgając do komentarzy – zarówno polskojęzycznych, jak i zagranicznych – nie uzyskuje się jednoznacznej odpowiedzi. Przykładowo zacytować można dwa wyjaśnienia tej kwestii, których autorami są kanoniści T. Pawluk oraz M. Żurowski. I tak:

Przeszkoda pokrewieństwa prawnego w przypadku uzasadnionym może ustać przez udzielenie dyspensy. Ponieważ przepis kan. 1094 stanowi, że nie mogą zawrzeć małżeństwa związani pokrewieństwem prawnym (*qui cognatione legali ... coniuncti sunt*), dlatego należy przyjąć, iż może ona ustać również przez rozwiązanie stosunku przysposobienia, jeśli ustawa państwowa takie rozwiązanie dopuszcza³⁰.

Przeszkoda pokrewieństwa prawnego [...] chociaż zależy w swoim powstaniu od prawodawstwa państwowego danego kraju, niemniej jednak jest przeszkodą kanoniczną. Dlatego ustać może wskutek dyspensy udzielonej przez biskupa. Nie wystarczy natomiast dyspensy cywilna [...]. W prawie kanonicznym powstanie adopcji jest uzależnione od prawa państwowego [...] nic natomiast nie ma na temat ustania adopcji, czyli nawet ścisła interpretacja, która musi się mieścić w ramach znaczenia słów, nie dopuszcza ustania przeszkody raz zaistniałej w oparciu o przepisy państwowe. Musi być więc udzielona dyspensy przez biskupa, nie wystarczy nawet ustanie cywilne skutków adopcji, czyli jej cywilne rozwiązanie³¹.

4. WNIOSKI

Wydaje się, że w chwili obecnej w kwestii przysposobienia dziecka trzeba się skłonić ku opinii, która twierdzi, że po ustaniu przysposobienia na forum cywilnym, należy uznać, iż na forum kościelnym przeszkoda pozostaje. Rację tego rozumowania można argumentować następująco:

Wydaje się, że prawo cywilne nie może decydować o tym czy w porządku kościelnym przeszkoda do zawarcia małżeństwa istnieje, czy też nie. Ponadto w kościelnym porządku prawnym istnieją cztery przeszkody dotyczące tzw. powiązań rodzinnych: pokrewieństwo, powinowactwo, przyzwoitość publiczna oraz pokrewieństwo prawne. Pierwsze trzy mają charakter trwałe. Wydaje się, że i adopcja raz powstała też winna być przeszkodą trwałą w porządku kano-

³⁰ P a w l u k, *Prawo kanoniczne*, t. III, s. 152.

³¹ Ż u r o w s k i, *Kanoniczne prawo*, s. 218.

nicznym. Skoro przeszkoda przyzwoitości publicznej taki charakter posiada, to wydaje się, że i w przypadku adopcji tak winno być, mimo że inne są raczej powstania i charakter wspomnianych przeszkód³².

Tak więc w kwestii pochodzenia i przysposobienia dziecka prawo kościelne niemal w całości „posiłkuje” się prawem państwowym. Niemniej jednak przepisy prawa zawarte w kodeksie – choć w tak niewielkim wymiarze – musiały się tam znaleźć, aby zapewnić ustalenie pochodzenia dziecka w krajach, gdzie przykładowo prawo cywilne jeszcze nie jest wystarczająco rozwinięte.

Kościół jest misyjny i swą działalnością apostołską sięga wszystkich krańców ziemi, stąd potrzeba pewnego minimum uregulowania w kwestiach, które winny być jednak regulowane przez prawo świeckie. Wszędzie tam, gdzie prawo kościelne może odnieść się do porządku cywilnego, staje się prawem lepszym i bogatszym nie tylko o nowe spojrzenie, ale służy do uregulowania statusu prawnego osoby w Kościele.

THE PROBLEM OF ORIGIN AND ADAPTATION OF THE CHILD IN CANON LAW

S u m m a r y

The origin and adaptation of the child is a legal issue. It has recently become more important – because of a growing number of adoptions, or legal institutions that resemble adoption, i.e. family homes for children or substitute families. The issue of adoption in Polish canon law is treated in its narrow sense. We are dealing here with the so-called canonisation of the law, or the taking over of the civil law by the Church.

The paper presents a synthetic approach to the issue of origin and adaptation of the child in the law of the Latin Church, paying special attention to the problematic issues that have not been solved yet. They are the following: the church legal norms dealing with the origin of children, adaptation of children, and above all the attempts to solve the problem connected with the establishment of legal kinship in the situation when the civil law allows to dissolve the relationship of adaptation.

Translated by Jan Kłos

Słowa kluczowe: przysposobienie, adopcja, przeszkoda, małżeństwo, pochodzenie.

Key words: adaptation, adoption, obstacle, marriage, origin.

³² A. D'Auria, *Gli impedimenti matrimoniali*, Roma 2002, s. 217.